

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Випуск 2

Рівне – 2008

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Панорама політологічних студій:
науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. –
Вип. 2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 174 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. **Гон М.М.** – д. політ. н., в.о. професора, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (головний редактор).
2. **Канцелярук Б.І.** – д. політ. н., головний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
3. **Киридон А.М.** – д. іст. н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Київського міжнародного університету.
4. **Круглашов А.М.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
5. **Макаренко Є.А.** – д. політ. н., провідний науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин.
6. **Постоловський Р.М.** – к. іст. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.
7. **Терешко Ю.М.** – к. іст. н., доцент, завідувач кафедри політології та соціології Рівненського державного гуманітарного університету.
8. **Тихомирова Є.Б.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету (заступник головного редактора).
9. **Троян С.С.** – д. іст. наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету.
10. **Шеретюк В.М.** – к. іст. н., доцент, декан історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.
11. **Ярош Б.О.** – д. політ. н., професор, завідувач кафедри теорії та історії політичної науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Відповідальний редактор – к. політ. н., доцент **Черній А.Л.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

Друкується за рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 10 від 30 травня 2008 р.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів статей можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

**Видання здійснено за фінансової підтримки
Володимира Івановича КРИВКО**

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Троян С.С.	5	Особливості інтеграційних процесів на пострадянському просторі
Алієв М.М.	10	Політичні аспекти створення газового картелю
Герасимчук Т.Ф.	17	Європейські угоди та їх значення для країн ЦЄ на шляху інтеграції з ЄС
Шеретюк О.М.	28	Україна в євразійській політиці Росії

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Тихомирова Є.Б.	36	Технології комунікації з громадськістю у діяльності Організації Північноатлантичного Договору (НАТО)
Наумов А.С.	42	Перше президентство Володимира Путіна в Росії: реформування органів державного управління та силових структур
Кириленко О.М.	51	Основні напрями гендерної політики в Україні
Санжаревський О.І., Чигир К.О.	59	Проблемні питання політичного дискурсу Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки щодо розміщення елементів ПРО в Європі
Хаврук І. А.	67	Референдум про реорганізацію СРСР (17 березня 1991 року) в Україні
Черній А.Л., Черній В.А.	75	Глобалізація і економічна інтеграція Болгарії на рубежі XX-XXI ст.
Климончук В.Й.	83	Формування критеріїв політичної свободи в процесі викладання політичних наук

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

Гон М.М.	90	Етнополітичні суперечності та конфлікти в Західній Україні (1926-1939 рр.)
Киридон А.М.	98	Державно-конфесійні відносини 1920-х років та початку ХХІ століття: маркування проблеми
Монолатій І.С.	104	Етнічні спільноти, етнічні меншини та етнічні групи в політологічному дослідженні
Надольська В.В.	110	Волинь у складі Російської імперії: колонізація і русифікація
Надольський Й.Е.	118	Депортаційна політика як засіб встановлення радянської влади в західних областях України (1939-1941 рр.)
Швидюк С.М.	126	Українська меншина у Польщі перед викликом асиміляції: аналіз ситуації

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Байда Н.П.	136	Воєнно-політична доктрина республіки Білорусь: основні пріоритети
Липчук О.І.	143	Політико-правові аспекти державної етнополітики України
Мисан-Мілясевич В.В.	149	До питання суб'єктності у міжнародному тероризмі
Мислюк Ю.В.	158	Опозиція як альтернативний простір здійснення політичної діяльності

РЕЦЕНЗІЇ

Наумов А.С.	165	Новий погляд на психологічний вимір сучасної політики
Алієв М.М.	168	Вплив західних теорій етнічності, нації та націоналізму на сучасну українську етнополітичну науку
Відомості про авторів	172	
Вимоги до оформлення статей	174	

10. Кертман Г. Реформа Совета Федерации // Доминанты. Поле мнений. – 2000. – №6. – <http://www.bd.fom.ru/>
11. Климов И. «Единая Россия» в пяти лицах // Доминанты. Поле мнений. – 2003. – №39. – <http://www.bd.fom.ru/>
12. Крыштановская О. Анатомия российской элиты. – М.: Захаров, 2005. – 384 с.
13. Медведев Р. Владимир Путин: четыре года в Кремле. – М.:Время, 2004.– 656 с.
14. Нижник Н., Дубенко С. Реформы в Росії / За заг.ред. Н.Р.Нижник та Б.О.Кравченка. – К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2003. – 109 с.
15. Реформирование России: от мифов к реальности. Социальная и социально-политическая ситуация в России в 2000 г. В 2-х т. Том I. Под ред. Г.В. Осипова. – М.: РИЦ ИСПИ РАН, 2001. – 440 с.
16. Реформирование России: реальность и перспективы: социальная и социально-политическая ситуация в России в 2001 г. / Под ред. Г.В.Осипова, В.К.Левашова. – М.: РИЦ ИСПИ РАН, 2003. – 470 с.
17. Россия: 21 век... Куда же ты? / Под общ.ред. Ю.Н.Афанасьева; Ред.-сост. А.П.Логунов. – М.: РГГУ, 2002. – 416 с.
18. Саква Р. Путин: выбор России / Вступ. Ст. А.Чубарьяна; пер. с англ. В.Львова, В.Яковлева. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2005. – 480 с.
19. Согрин В.В. Политическая история современной России 1985-2001 гг.: от Горбачова до Путина. – М.: «Весь мир», 2001. – 272 с.
20. Срок президентских полномочий // Доминанты. Поле мнений. – 2004. - № 7. – <http://www.bd.fom.ru>
21. Фартышев В.И. Последний шанс Путина (Судьба России в XXI веке.) – М.: Вече, 2004. – 480 с.
22. Федоров В. Цуладзе А. Эпоха Путина. – М.: Эксмо, 2003. – 448 с.
23. Четыре года с Путиным (материалы газеты «Время новостей»). – М.: Время, 2004. – 224 с.

УДК 316.42:316.346.2 (477)

Кириленко О.М.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті вивчаються концептуальний зміст, стратегії, напрямки, проблеми гендерної політики в сучасних умовах. Система нормативно-правових документів міжнародного і національного рівнів визначає основні цілі та завдання гендерної політики, яка спрямована на побудову гендерної паритетної демократії, утвердження гендерної рівності. Визначення актуальних проблем гендерних перетворень ґрунтується на аналізі гендерної ситуації в українському суспільстві.

Kirylenko O. The basic directions of a gender policy in Ukraine

In article strategy, directions, problems of a gender policy in modern conditions are opened the conceptual maintenance. System of is standard-legal documents of the international and national levels define main objectives and problems of a gender policy which is directed on construction of gender parity democracy, the statement of gender equality. Definition of actual problems of gender transformations is based on the analysis gender a situation in the Ukrainian society.

Гендерна політика - це політика утвердження рівності та партнерства жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Гендерна політика реалізується в діяльності провідних політичних і громадських структур: **держави, політичних партій, громадсько-політичних об'єднань** [9, с. 53-58].

Стратегічною метою гендерних перетворень та гендерної політики є побудова і розвиток **гендерної демократії** – такої системи взаємовідносин та волевиявлення двох статей - жінок і чоловіків, що втілюють принципи рівності, збалансованості, гармонії та справедливості у правах, можливостях, обов'язках та відповідальності [16, с. 49].

Гендерна політика має три рівні розвитку – міжнародний, національний, регіональний. Концепція, основні цілі, завдання, напрями та актуальні проблеми гендерної політики представлені в системі нормативно-правових документах міжнародного, національного та регіонального рівнів.

Першим кроком в становленні та розвитку системи норм міжнародного права відповідного гендерним проблемам стала **Загальна декларація прав людини ООН 1948 року**. В її ст. 2. зазначено: "Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища" [19].

В наступні 30-40 років нормативна основа впровадження принципу рівності між жінками і чоловіками розширювалась завдяки діяльності ООН, Ради Європи та міжнародних жіночих організацій, розробці, прийняттю та ратифікації цілої низки документів міжнародного права. Найбільш важливими серед них виступають:

- Конвенція про рівну плату за рівну працю ООН 1951 р.,
- Конвенція про політичні права жінок ООН 1952 р.,
- Конвенція про охорону материнства ООН 1952 р.,
- Конвенція про громадянство заміжньої жінки ООН 1957 р.,
- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі найму і роботи ООН 1958 р.,
- Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти ООН 1960 р.,
- Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу ООН 1962 р.,
- **Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. (Україна ратифікувала її в 1980 р.)**,
- Декларація про рівноправність жінок і чоловіків Ради Європи, 1988 р. та ін. [16, с. 8-32; 15, с. 21-22].

Важливу роль в розвитку гендерної політики в країнах світу та її правових основ відіграли світові та міжнародні форуми, що присвячені жіночим питанням, в Мехіко (1975 р.), Найробі (1985 р.), **Пекині (1995р.)**, Нью-Делі (1997 р.), **Нью-Йорку (2000 р)** та ін.. [16; 19, с. 20]. Документи, прийняті ними, стимулювали імплементацію міжнародних норм в національні правові системи, піднімали розуміння принципу рівності від покращення становища жінок до розуміння проблем в гендерному розрізі – необхідності якісних зміни у взаємовідносинах між жінками і чоловіками, у світогляді, культурі та поведінці обох статей. За таких умов гендерна проблематика стає об'єктом спеціального напрямку державної політики – гендерної політики [8, 18]. **В Платформі дій Четвертої Всесвітньої конференції ООН зі становища жінок (Пекін, 1995 р.)** підкреслюється, що творення відносин партнерства на основі рівності жінок і чоловіків є однією з умов стійкого розвитку, що ставить на чільне місце інтереси людини [8, с. 11].

Декларація Тисячоліття ООН, прийнята на Самміті Тисячоліття ООН в 2000 році, визначила **глобальні Цілі Розвитку Тисячоліття** для 189 країн світу (виконання – до 2015 років) [19, с. 233]:

1. викоринити крайню бідність та голод;
2. досягти загального рівня початкової освіти;
3. **сприяти гендерній рівності та надати більше повноважень жінкам;**
4. зменшити дитячу смертність;
5. покращити стан здоров'я матерів;
6. побороти ВІЛ/СНІД, малярію та інші небезпечні інфекційні хвороби;
7. забезпечити сталий розвиток довкілля;
8. розвивати глобальне партнерство заради розвитку.

В документі «**Цілі Розвитку Тисячоліття: Україна**» Глобальні цілі були адаптовані до реалій розвитку українського суспільства:

1. Подолання бідності
2. Забезпечення якісної освіти впродовж життя
3. Сталий розвиток довкілля
4. Поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності
5. Обмеження поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів
6. **Забезпечення гендерної рівності** [19, с. 233].

Кожна ціль була представлена в системі індикаторів та плану їх виконання. Ціль «Забезпечення гендерної рівності» представлена в 10 показниках-індикаторах [19, с. 248-249]. В таблиці № 1 представлені декілька з цих індикаторів.

Таблиця 1

План виконання документа «Цілі Розвитку Тисячоліття: Україна». Ціль 6. «Забезпечення гендерної рівності».			
Індикатори (скорочена версія)	2007	2011	2015
Гендерне співвідношення серед депутатів Верховної Ради України, чис.жін./чис.чол. (або навпаки)	13/87	20/80	30/70
Гендерне співвідношення серед депутатів міських (обласного значення) органів влади, чис.жін./чис.чол. (або навпаки)	28/72	29/71	30/70
Гендерне співвідношення у складі членів Кабінету Міністрів України, чис.жін./чис.чол. (або навпаки)	15/85	20/80	30/70
Гендерне співвідношення серед вищих державних службовців (1-2 посадових категорій), чис.жін./чис.чол. (або навпаки)	20/80	25/75	30/70
Співвідношення (відсоток) середнього рівня заробітної плати жінок і чоловіків, %	76	85	86

У системі національного законодавства України принцип гендерної рівності зафіксований в Конституції України. **В ст. 24 Конституції України** зазначено: «Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї...» [14, с. 6-7].

8 вересня 2005 р. Верховною Радою України був прийнятий **Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”**, що засвідчило реальні кроки у вирішенні гендерних проблем, забезпеченні умов для забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві [9, с. 50-63]. Цей Закон є правовим підґрунтям для переходу від декларацій до дій та здійснення гендерних перетворень, відкриває перспективи побудови суспільства рівних можливостей.

Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” складається з 7 розділів та 24 статей. В преамбулі Закону зазначено, що його метою є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України [9, с. 50].

У ст. 3 даного Закону зазначено: державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- застосування позитивних дій;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;
- виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері;
- захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [9, с. 51].

Важливим внеском у запровадження гендерної рівності в Україні відповідно до Закону України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, є Указ Президента України від 26 липня 2005 р. № 1135 «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2006 № 504 «Про проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проєктів нормативно-правових актів в усіх сферах законодавства, що стосується прав і свобод людини» [9, с. 64-65; 5, с. 8].

На реалізацію Закону України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” спрямована також **Державна Програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року** (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1834) [6].

У Програмі сформовані **основні завдання гендерної політики** в Україні:

- створення правового, політико-управлінського механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя;
- впровадження гендерних підходів у діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- забезпечення співпраці центральних та місцевих органів виконавчої влади у вивченні гендерних питань з науково-дослідними установами Національної академії наук, залучення до проведення наукових та експертних досліджень громадських організацій та міжнародних агентств;
- підтримка громадських ініціатив, спрямованих на формування гендерної культури, подолання усталених стереотипів щодо ролі та місця жінок у суспільстві;
- залучення до підготовки рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань гендерної рівності вітчизняних та міжнародних громадських організацій;
- проведення конференцій, засідань за круглим столом, навчальних семінарів, інших масових заходів; проведення інформаційно-просвітницької роботи з питань ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі;
- подолання стереотипів щодо ролі жінок і чоловіків у сім'ї та суспільстві; формування відповідального материнства і батьківства;
- дотримання гендерної рівності під час вирішення кадрових питань у центральних та місцевих органах виконавчої влади.

Очікувані результати виконання Державної програми:

- ✓ забезпечити розвиток паритетної демократії в Україні;
- ✓ підвищити рівень та якість життя жінок і чоловіків;
- ✓ підвищити рівень соціально-правового захисту жінок і чоловіків;
- ✓ забезпечити рівність прав та можливостей жінок і чоловіків у працевлаштуванні, просуванні по службі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці, провадженні підприємницької діяльності, поєднанні трудової діяльності з виконанням сімейних обов'язків;
- ✓ розробити ефективний механізм забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків як на державному, так і на місцевому рівні;
- ✓ спрямувати зусилля центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадськості на підвищення ефективності проведення державної політики у сфері забезпечення гендерної рівності.

Державна Програма була розглянута обласними, районними та міськими радами, прийнята за основу для регіональних та місцевих програм гендерної політики та гендерних перетворень. Так, в першому півріччі 2007 р. у Рівненській області органами місцевої влади була розроблена та прийнята обласна програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року [22]. Аналогічні програми прийняті міськими та районними радами Рівненщини. Відповідальність за виконання програми покладена на відділи у справах сім'ї та молоді Рівненської облдержадміністрації, виконавчого комітету Рівненської міської ради та ін.

У листопаді 2007 р. відбувся Рівненський жіночий форум, який позначив активізацію рівненської громади, органів її самоврядування у вирішенні проблем гендерного розвитку на місцевому рівні.

В 2008 р. на виконання обласної програми з утвердження гендерної рівності виділені бюджетні кошти. Вони будуть спрямовані на вивчення та аналіз

гендерної ситуації в регіоні, проведення семінарів та конференцій, впровадження гендерних освітніх програм, вдосконалення діяльності обласної координаційної ради з гендерної політики, підтримки жіночих організацій, зменшення проявів гендерної нерівності, боротьбу з торгівлею людьми, насильством в сім'ї.

Таким чином, розгортаються та активізуються регіональні та локальні механізми забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. За таких умов концепція розвитку українського суспільства по шляху розбудови гендерної паритетної демократії поступово набуває практичного втілення [18, с. 31-32].

Дослідження гендерної ситуації в різних країнах світу та Україні зокрема засвідчують наявність у сучасних суспільствах гендерного дисбалансу (диспропорцій) у демографічній структурі суспільства, соціально-економічному, політико-управлінському, освітньому, сімейно-побутовому статусах жінок і чоловіків [7, 1, 2, 24, 4, 3].

Основним проявом гендерного дисбалансу є гендерна нерівність, що представляє такий характер соціального устрою, в якому чоловіки і жінки мають стійкі неоднаковості та нерівні можливості у суспільстві [17, с. 82-84, 144-145].

Найбільш яскравим проявом **гендерної нерівності** виступає **дискримінація за ознакою статі**. Це - форми дій чи бездіяльності, які виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків [17, с. 82].

Основними проявами гендерної нерівності і несправедливості в сучасних суспільствах виступають:

- невідповідний рівень оплати праці жінок в порівнянні з чоловіками;
- обмежене чи формальне включення жінок у відносини власності, особливо в сфері великого капіталу;
- нерівна та недостатня участь жінок у прийнятті управлінських рішень в економічній та політичних сферах;
- подвійна або потрійна зайнятість працюючих жінок – поєднання роботи з домашніми справами, вихованням дітей - значна доля діяльності жінок, що має важливе суспільне значення, залишається невизнаною та не отримує винагороди [16, 8, 7, 4, 13].

Необхідно зауважити, що однією з форм гендерної дискримінації є сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування [17, с. 206].

Найбільш негативним проявом дискримінації виступає насильство. Гендерний аспект цієї проблеми стосується поширення насильства проти жінок в суспільстві та в сім'ї, що проявляється в фізичному, сексуальному, психічному насильстві. Особливою проблемою сучасного суспільства є **поширення торгівлі людьми, дівчатами та жінками** (з метою сексуальної експлуатації) [10, 11].

На жаль, не існує жодної країни, в якій рівні права і можливості жінок і чоловіків були реально забезпечені. Однак, досягнення у вирішенні гендерних проблем значні в тих країнах, які не тільки мають високі показники соціально-економічного розвитку, а й впроваджують принципи гендерної демократії у всіх сферах життя, в першу чергу, в сфері політичного представництва [7 с. 29; 5, с. 5-9].

За гендерним індексом соціального розвитку ООН Україна займає 63 місце з 144 країн [23, с. 108-109]. Найбільш проблемними зонами гендерної ситуації в Україні виступають:

1. Високий рівень смертності серед чоловіків працездатного віку, основними причинами якої є нездоровий спосіб життя, зловживання наркотичними речовинами та травмування;
2. Деградація в сфері сексуально-шлюбних та сімейних стосунків – підвищення рівня розлучень, поширення відмов від батьківства і материнства, збільшення неповних сімей та безпритульних дітей, високий рівень проявів домашнього насильства;
3. Поширення порнографії, сексизму, проституції, що демонструють знецінення цінностей любові, довіри та відповідальності поширення прагматизму, цинізму та примітивних цінностей у стосунках між жінками та чоловіками;
4. Перевантаження жінок трудовими, сімейними, побутовими функціями, перенесення значної долі відповідальності у вихованні та забезпеченні дітей на жінок, менший рівень зарплати та пенсій у жінок в порівнянні з чоловіками;
5. Низький рівень представництва жінок у системі державної влади - у Верховній Раді України жінки складають 8 %, серед Міністрів України жінки практично відсутні (в попередньому Уряді В. Януковича не було жодної жінки на посту Міністра, в сучасному Уряді Ю.Тимошенко – одна жінка на посаді Міністра), представництво жінок в обласних радах складає 10%, в радах міст обласного значення – 20 %, в районних радах – 26 % [5, 2, 4, 3, 21, 12].

Вирішення цих та інших проблем поставлено в центр концептуальних, правових та програмних документів, що складають нормативно-правову основу гендерної політики та гендерних перетворень [19, 18].

Таким чином, гендерна концепція розвитку суспільства та соціальних перетворень передбачає розуміння, що життя обох статей має відбуватись на основі рівних прав, збалансованих можливостях їх розвитку, подоланні всіх форм історичної несправедливості щодо ставлення до них, оцінки результатів їхньої діяльності, створення умов для самовираження та самоствердження Жінки і Чоловіка як рівних **не тільки в правах і свободах, а й у обов'язках та відповідальності** [15, с. 7]. В такому аспекті розвиток гендерної демократії можливий за умов формування таких відносин між жінками та чоловіками, що базуються на взаєморозумінні, партнерстві та взаємодопомозі. Іншими словами, важливим є формування в суспільстві відносин на основі **гендерної толерантності** – як відносин поваги, прийняття форм самовираження і проявів людської індивідуальності чоловіків і жінок, а також відмови від традиціоналізму, догматизму й негативних гендерних стереотипів. До таких стереотипів можна віднести наступні:

- чоловіки - сильна стать, жінки – скабка стать;
- жінки – пасивні, чоловіки – активні;
- всі жінки і чоловіки – однакові;
- жінка без чоловіка – неповноцінний представник суспільства;
- чоловік без жінки – неповноцінний представник суспільства;
- жінка без дітей – неповноцінна жінка;
- чоловік без дітей – неповноцінний чоловік;
- місце жінки – кухня, діти, ... салон краси, «групи підтримки»...;
- жінки не можуть бути ефективними керівниками, політиками;

- жінки не здатні до творчості;
- «жінка друг людини (тобто чоловіка)» [5, 3].

Осмислення та критичне ставлення до гендерних стереотипів, що моделюють та відновлюють гендерну нерівність, приховують гендерні протиріччя та дискримінацію є важливим фактором піднесення гендерної культури, формування гендерно збалансованого суспільства. Подолання негативних гендерних стереотипів потребує значних зусиль з боку науки, освіти, засобів масової інформації, громадських та державних структур, а також прогресивно мислячих жінок і чоловіків [3, с. 79; 20, с. 117-131, 147-149].

В Платформі дій Четвертої Всесвітньої конференції ООН зі становища жінок (Пекін, 1995 рік) зазначено: **«Перед жінками стоять спільні завдання, пов'язані з досягненням спільної мети гендерної рівності у всьому світі, які можуть бути розв'язані лише спільно і в партнерстві з чоловіками»** [8, с. 11].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Гендерна статистика для моніторингу досягнення рівності жінок і чоловіків. Україна. – К., 2000.
2. Гендерний аналіз українського суспільства. – К., 1999.
3. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К., 2003.
4. Гендерний розвиток в Україні: Реалії і перспективи. – К., 2003.
5. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К., 2007.
6. Державна Програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року <http://zakon.rada.gov.ua/>.
7. Доклад о развитии человека за 1995 год. ООН. – Нью-Йорк, 1995. – С. 29-50.
8. Доклад Четвертой Всемирной конференции по положению женщин. (Пекин, 4-15 сентября 1995 года). – Нью-Йорк, 1995.
9. Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” від 8 вересня 2005 р. // Національна концепція гендерних перетворень в Україні. – К., 2005. – С. 50-63.
10. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань „Становище жінок в Україні: реалії та перспективи”. – 2004, 9 червня.
11. Кампанія Ради Європи боротьби з насильством проти жінок включно з насильством у сім'ї. – К., 2006.
12. Кириленко О.М. Жіноче політичне лідерство як об'єкт соціологічного аналізу // Жінки в політиці: міжнародний досвід для України. – К., 2006. – С. 211-220.
13. Кириленко О.М. Политика, социальное развитие и женщина // Персонал. – 2000. - № 3. – С. 4-8.
14. Конституція України. – Харків, 2006. – Розділ II, ст. 24. – С. 6-7.
15. Мельник Т.М. Гендерна політика в Україні. – К., 1999.
16. Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. – К., 2004.
17. Мельник Т.М., Кобелянська Л.С. 50/50: Сучасне гендерне мислення: словник. – К, 2005.
18. Національна концепція гендерних перетворень в Україні. – К., 2005.
19. Нормативно-методичні основи гендерних перетворень. – К., 2004.
20. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К., 2004.

21. Плотян С. Дослідження в рамках діяльності Мережі громадських організацій «Участь жінок у громадсько-політичному житті». Гендерний аналіз парламентських та місцевих виборів 2006 р. в Україні. – К., 2006.
22. Про схвалення обласної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року // www.rv.gov.ua/sitenew/.
23. Україна: Звіт з людського розвитку. 2003 рік. Сила децентралізації. – К., 2003.
24. Україна: П'ять років після Пекіну. – К., 2001.

УДК: 327.5 (4)

Санжаревський О.І.,
Чигир К.О.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ТА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЩОДО РОЗМІЩЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРО В ЄВРОПІ

Проблемні питання політичного дискурсу Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки щодо розміщення елементів ПРО в Європі

В статті аналізується політичний дискурс РФ та США щодо актуальної проблеми сучасності – розміщення елементів ПРО в Чехії та Польщі. Досліджується позиція та аргументація сторін, і на цій базі зроблені висновки щодо політичних імперативів конфлікту. Обґрунтовано вихідні причини позицій сторін та вказується на політичну, а не на військову сутність протистояння.

Sanzharevskiy O., Chygyr K.. Problem of political discourse about deploying elements of a missile defense system in the Europe between the Russian Federation and the United States of America.

The article provides the analysis of political discourse about deploying elements of a missile defense system in the Czech Republic and Poland between Russia and USA. The authors come to the conclusions about political imperatives of conflict, which are based on stands and argumentation of both parties. The article proving an initial reasons of countries and showing political, not military point of the confrontation.

Ступінь розроблення теми в науковій літературі. Важливість питань протиракетної оборони обумовила постійну увагу американських, європейських і російських дослідників до проблеми розвитку, встановлення системи ПРО, ролі протиракетної оборони в стратегічних силах держав, захисту США, Європи, Росії тощо від терористичних атак країн, що володіють МБР і є потенційною загрозою безпеці цих країн. Серед дослідників даної проблеми у США варто відзначити Джека Мендельсона – спеціаліста вашингтонської Асоціації з питань контролю над озброєннями, Тома Шенкера – журналіста газети „The New York Times”, Майкла О’Хенлона – провідного спеціаліста з питань зовнішньополітичних досліджень в Інституті Брукінгса, Селесту Валландер – старшого наукового співробітника Центру стратегічних і міжнародних досліджень. Серед російських науковців особливо виділяються П.Є.Смірнов – старший науковий співробітник Відділу зовнішньополітичних досліджень Інституту США і Канади РАН, С.М.Рогов – директор Інституту США і Канади РАН, В.Сімаков – кандидат

воєнних наук, О.Арбатов – доктор історичних наук, керівник Центру з питань міжнародної безпеки Інституту світової економіки та міжнародних відносин РАН.

Питання можливості створення протиракетної оборони США, історія, розвиток НПРО описується такими авторами як Уайд Боце – директор досліджень Асоціації з питань контролю над озброєннями, Деріл Кімбел – аналітик Асоціації з питань контролю над озброєннями, Елен Точер – голова комітету збройних сил, Джек Дайер Крауч, Роберт Джозеф – старші наукові співробітники Національного інституту публічної політики, Бейкер Спрінг – аналітик воєнних питань Фонду „Спадщина”, Пітер Брукс, Саллі Макнамара – наукові співробітники Фонду „Спадщина”, Девід Мартін – заступник директора Агентства протиракетної оборони з питань стратегічних відносин. Серед зазначених авторів варто відмітити Уайда Боце і Бейкера Спрінга, які подають детальний аналіз американської ПРО в своїх статтях, виступають за її створення і розширення, зокрема за рахунок нових елементів в Польщі та Чехії.

Серед російських авторів варто згадати В. Колтунова – професора Академії воєнних наук, В. Круглова, В. Сліпченка – доктора воєнних наук, Л.С. Семейка – доктора історичних наук, І. Сафранчука, В. Барановського.

Однак вищезгадані автори практично не досліджують проблеми політичного тиску та політичного дискурсу між країнами щодо проблем ПРО, що дозволяє нам говорити про актуальність та новизну нашої роботи.

Політичний дискурс США і Росії навколо розміщення американської системи протиракетної оборони (ПРО) на території Польщі та Чехії стала топ темою світової політики. На передній план політичних дебатів і коментарів ЗМІ її виніс виступ президента Росії Володимира Путіна на Мюнхенській конференції з політики безпеки в лютому 2007 року [4].

У своїй промові президент Росії висловив різко негативне відношення щодо вищезгаданих планів США. Дискусія, що послідувала, між російськими, європейськими і американськими політиками і експертами розкрила широку різноманітність поглядів на цю тему. Ми пропонуємо аналіз основних аргументів із спірного питання.

Перший і офіційний аргумент американців на користь розміщення систем ПРО в Польщі та Чехії – загроза з боку Ірану. Росія не вірить в реальність такої загрози в осяжному майбутньому, про що неодноразово заявляв міністр закордонних справ РФ Сергій Лавров.

На думку американського політикуму, головною загрозою з якою стикаються Сполучені Штати Америки в XXI столітті є небезпека застосування зброї масового ураження терористичними мережами або терористичними державами. І одним з найважливіших оборонних заходів, який прийняв уряд країни, є розгортання нових засобів захисту Америки від ракетного удару. У 2001 році президент Дж.Буш оголосив про намір США вийти з Договору про протиракетну оборону (1972 р.) і розвернути засоби ПРО для захисту американського народу, збройних сил США за кордоном і американських союзників по всьому світу від обмежених ударів [12].

Іран прагне освоїти технологію, яку можна використовувати для виробництва ядерної зброї і балістичних ракет більш дальнього радіусу дії, які будуть здатні забезпечити її доставку. У листопаді 2007 року Іран провів військові навчання, в ході яких були проведені пуски балістичних ракет, здатних завдавати удару по Ізраїлю і Туреччині, а також по американських військах, що базуються в районі Перської затоки.

Наукове видання

ПАНОРАМА ПОЛІТОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ

НАУКОВИЙ ВІСНИК РДГУ

Відповідальний за випуск – *Шеретюк В.М.*

Відповідальний редактор – *Черній А.Л.*

Комп'ютерна верстка та макет – *Третьак О.Ю.*

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Панорама політологічних студій: науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 2. – Рівне: РДГУ, 2008. – 174 с.

Підписано до друку 28.05.2008 р. Формат 60х84 1/16.

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 13,9.

Наклад 100 прим. Зам. №52/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету